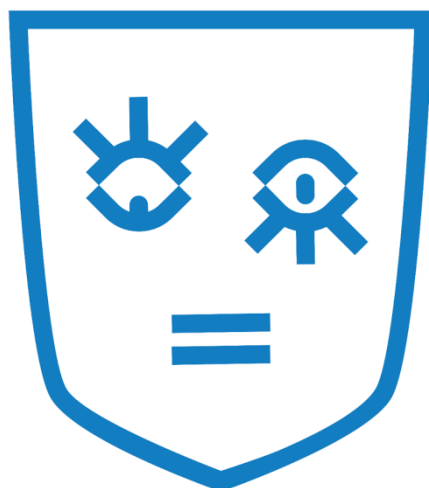

RESULT ERA 3.2
VODIČ ZA TRENERE
PROJEKAT GENDER DRAMA ID

**PROGRAM OBUKE KROZ DRAMU ZA POVEĆANJE
RODNE RAVNOPRAVNOSTI KOD OSOBA SA INTELEKTUALNIM INVALIDITETOM**

**GENDER
DRAMA-ID**

ERASMUS+ KA220-ADU Adult Education

Agreement Number: 2022-1-ES01-KA220-ADU-000088102

Podrška Evropske komisije izradi ove publikacije ne predstavlja odobravanje sadržaja, koji odražavaju stavove samo autora, i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

**Co-funded by
the European Union**

Projekat: GENDER DRAMA ID

Broj projekta: 2022-1-ES01-KA220-ADU-000088102

Naziv dokumenta: VODIČ ZA TRENERE (PROJEKAT GENDER DRAMA ID)

Ovaj VODIČ ZA TRENERE je za sve koji osećaju da je umetnost inspiracija za život.

Neka bude tvoj.

Neka raste.

Učinimo da se **rodna ravnopravnost** dogodi!

SADRŽAJ

---

1. Uvod	6
2. Šta je metodologija obuke zasnovana na drami?	9
3. Metodologija obuke zasnovana na drami za osobe sa intelektualnim invaliditetom	10
4. Pozorište nasuprot metodologije obuke zasnovane na drami	11
5. Rodna pitanja i metodologija obuke zasnovana na drami	12
6. Metodologija obuke zasnovana na drami – kreativni proces	15
6.1. Neverbalno pozorište i procesna drama	16
6.2. Forum teatar	20
6.3. Pozorište objekata	23
6.4. Igranje uloga i aktivna analiza	25
7. Digitalna platforma za obuku	28
8. Praktična primena metodologije	29
8.1. Rodna pitanja u aktivnostima svakodnevnog života	30
8.1.1. Metodologija obuke zasnovana na drami koja se odnosi na aktivnosti svakodnevnog života	31
8.2. Rodna pitanja u slobodno vreme	34
8.2.1. Metodologija obuke zasnovana na drami koja se odnosi na slobodno vreme	35
8.3. Rodna pitanja u obrazovanju	39
8.3.1. Metodologija obuke zasnovana na drami koja se odnosi na obrazovanje	40
8.4. Rodna pitanja na poslu	45
8.4.1. Metodologija obuke zasnovana na drami koja se odnosi na radno okruženje	46
8.5. Rodna pitanja u odnosima	51
8.5.1. Metodologija obuke zasnovana na drami koja se odnosi na međuljudske odnose	52
9. Tim projekta	55

1. Uvod

Rodna pitanja su značajna tema o kojoj se raspravlja u savremenom društvu, obuhvatajući širok spektar pitanja od rodne nejednakosti i diskriminacije, do LGBTIQ+ i rodnog identiteta. Dok je društvo napredovalo u mnogim oblastima, izazovi i dalje postoje, naglašavajući stalnu potrebu za merama zastupanja, obrazovanja i zakonskih regulativa.

Jedno od centralnih pitanja u rodnom diskursu jeste uporni jaz u platama. Uprkos svim naporima da se reši ovaj disparitet, žene i dalje zarađuju manje od muškaraca za obavljanje istog posla u mnogim profesijama. Ovaj jaz između polova nastaje zbog faktora kao što su profesionalna segregacija, implicitna pristrasnost i nedostatak podrške na radnom mestu za obaveze koje se tiču posebne pažnje i nege. Uklanjanje jaza u platama zahteva systemske promene u politikama radnih mesta, kao što su transparentnost plata, roditeljsko odsustvo i inicijative za jednake mogućnosti.

Rodno zasnovano nasilje ostaje sveprisutan problem širom sveta, pri čemu su žene i rodne manjine neproporcionalno pogođene. Porodično nasilje, seksualni napadi i uznemiravanje i dalje postoje uprkos povećanju svesti i naporima u zagovarnju. Rešavanje ovih pitanja zahteva sveobuhvatne strategije koje uključuju pravnu zaštitu, usluge podrške za žrtve, ali i obrazovne kampanje usmerene na kritiku štetnih stavova i ponašanja.

Intersekcionalnost, međusobno povezana priroda društvenih kategorizacija kao što su rasa, klasa i rod, postaje sve centralnija u raspravama o rodnim pitanjima. Prepoznavanje jedinstvenih iskustava i izazova sa kojima se suočavaju pojedinci koji imaju višestruke marginalizovane identitete je od suštinskog značaja za stvaranje inkluzivnih i pravičnih rešenja.

Pored ovih systemskih izazova, kulturne norme i stereotipi nastavljaju da oblikuju percepciju rodnih uloga i ponašanja i igraju vodeću ulogu u održavanju nejednakosti. Obrazovanje igra ključnu ulogu u rešavanju rodnih pitanja, od promovisanja rodne ravnopravnosti u školama do kritike stereotipa i predrasuda u medijima i popularnoj kulturi. Podsticanjem empatije, kritičkog

mišljenja i poštovanja različitosti, obrazovanje može osnažiti pojedince da postanu pokretači promena u svojim zajednicama i zalažu se za inkluzivnije i pravednije društvo.

Sve u svemu, uprkos ostvarenom napretku, još mnogo posla ostaje da se uradi. Angažovanjem u dijalogu, zagovaranju i aktivizmu, pojedinci i zajednice mogu doprineti stvaranju pravednijeg i inkluzivnijeg sveta za ljude svih polova. Istraživanje rodni pitanja kroz dramske aktivnosti može biti moćan način da se učesnici uključe u promišljeno razmišljanje, izgradnju empatije i razumevanje. Drama igra značajnu ulogu u istraživanju, adresiranju, pa čak i kritikovanju rodni pitanja u mehanizmu jačanja društva:

- 1. Zastupljenost i vidljivost:** Kroz likove, zaplete i teme, drama može prikazati složenost roda izvan tradicionalnih binarnih konstrukcija, čime se povećava vidljivost marginalizovanih polova.
- 2. Obrazovanje i svest:** Drama može podići svest i promovisati razumevanje među publikom, o različitim rodni pitanjima, uključujući rodnu nejednakost, rodne stereotipe, seksizam, mizoginiju, homofobiju i još mnogo toga.
- 3. Empatija i shvatanje perspektive:** Gledanje predstava može podstaći empatiju omogućavajući publici da vidi svet očima likova sa različitim rodni identitetima i iskustvima. Ovo može pomoći da se kritikuju stereotipi i pristrasnosti, podstičući gledaoce da usvoje inkluzivnije perspektive.
- 4. Kritička analiza i dijalog:** Publika se može uključiti u razgovore o prikazivanju rodni uloga, predstavljanju marginalizovanih polova i osnovnim porukama koje narativ prenosi.
- 5. Društveni komentar i zagovaranje:** Mnoge dramske predstave služe kao oblik društvenog komentara.
- 6. Korišćenje pripovedanja za kritiku društvenih normi i zalaganje za rodnu ravnopravnost:** Ističući nepravde i skrećući pažnju na sistemska pitanja, dramske predstave mogu inspirisati publiku da deluje i radi na pozitivnim promenama.

7. **Oснаživanje i zastupanje:** Za pojedince koji se identifikuju sa nedovoljno zastupljenim polovima, viđenje sebe predstavljenih u dramskim predstavama može biti osnažujuće. Takođe može da inspiriše ambiciozne pisce, glumce i filmske stvaraoce da doprinesu oblikovanju inkluzivnijih narativa.
8. **Izazivanje rodnih normi:** Drama ima moć da izazove tradicionalne rodne norme i očekivanja predstavljanjem alternativnih narativa i isticanjem likova koji prkose društvenim konvencijama. Ovo može pomoći da se prošire mogućnosti za samoizražavanje i identitet.

Sve u svemu, drama je ključna za podizanje svesti i pokretanje dijaloga u cilju promovisanja empatije i osnaživanja. Koristeći emotivnu i transformativnu moć pripovedanja, dramske predstave imaju potencijal da pozitivno doprinesu borbi za jednakost i socijalnu pravdu. Uzimajući u obzir sve prethodne argumente, Erasmus+ program RODNA DRAMA-ID (GENDER DRAMA ID) ima za cilj da poveća kompetencije osoba sa intelektualnim invaliditetom u pravcu rodne ravnopravnosti, a kroz metodologiju obuke zasnovane na drami. **Opšti ciljevi** projekta su:

1. Razvoj inkluzivne i pristupačne metodologije obuke zasnovane na drami za poboljšanje i povećanje znanja, veština i promene stavova osoba sa intelektualnim invaliditetom prema rodnoj ravnopravnosti, uzimajući u obzir njihove poteškoće u učenju i specifičan uticaj koji rodna pitanja imaju u ovom kolektivu.
2. Razvoj Vodiča za trenere za unapređenje primene metodologije obuke zasnovane na drami.
3. Razvoj materijala za obuku osoba sa intelektualnim poteškoćama za unapređenje njihovog uspešnog uključivanja u proces obuke i sticanja kompetencija.
4. Razvoj digitalnog alata za obuku prilagođenog osobama sa intelektualnim invaliditetom za primenu Metodologije obuke zasnovane na drami.
5. Sprovođenje pilot aktivnosti obuke za validaciju kvaliteta programa obuke.
6. Povećati svest relevantnih aktera o rodnim pitanjima i potencijalu obuke zasnovane na drami.

2. Šta je metodologija obuke zasnovana na drami?

Počnimo sa širokom definicijom drame, koja potiče od grčke reči *dran*, što znači „raditi“. Drama uključuje radnje od značaja koje se „izvode“. U drami, radnje se istražuju u okviru dimenzija vremena i prostora u fiktivnom kontekstu. Drama i pozorište su oblici pripovedanja i performansa, gde glumci preuzimaju različite likove i izvode priče pred publikom. Drama i pozorište su zajednička iskustva za sve uključene, bilo kao učesnike ili gledaoce, koja zahtevaju suspenziju neverice jer zamišljaju sebe kao različite ljude, na različitim mestima i u različito vreme. Drama je uokvirena aktivnost u kojoj preuzimanje uloga omogućava učesnicima da misle i/ili se ponašaju kao da su u nekom drugom kontekstu, reagujući kao da su uključeni u raznolik skup istorijskih, društvenih i međuljudskih odnosa. Ovo je izvor dramatične napetosti. U drami koristimo svoju maštu da istražimo složenost ljudskog stanja. Priča u drami može da varira od smešne do tužne, uzbudljive do zastrašujuće. Ponekad je reč o događajima koji se dešavaju u stvarnom životu, dok se ponekad radi o stvarima koje su potpuno izmišljene ili imaginarne.

3. Metodologija obuke zasnovana na drami za osobe sa intelektualnim invaliditetom

---

Za osobe sa intelektualnim invaliditetom, pozorište i drama pružaju jedinstvene mogućnosti za lični rast, samoizražavanje i društvenu interakciju.

Metodologije zasnovane na drami, kada su prilagođene individualnim potrebama, mogu stvoriti okruženje podrške u kojem učesnici mogu da istraže svoju kreativnost i razviju osnovne veštine.

Drama pojačava:

Belonging
Rights
Art
Drama
Inclusion
Fulfillment

pripadanje, prava, dramu, umetnost, inkluziju, ispunjenje

4. Pozorište nasuprot metodologije obuke zasnovane na drami

Pozorište je mesto gde se drama dešava. To je prostor u kojem se odvijaju gluma i priča. Glumci nastupaju na sceni, koja je, tipično, velika platforma na kojoj ih publika može videti, mada u savremenom izvođenju svaki prostor može da posluži kao scena (Šehner, 1973/1994).

Rekviziti i scenografija se često koriste da pomognu u stvaranju okruženja priče. U drami i pozorištu svako ima svoju ulogu: glumci prikazuju različite likove, dok publika gleda i uživa u priči koja se odvija. To je način na koji se ljudi okupljaju, zabavljaju i doživljavaju emocije kroz pričanje priča i performanse.

Metodologija zasnovana na drami nije toliko povezana sa učenjem pozorišnih veština ili produkcije. Fokusira se na izgradnju zamišljenog iskustva (Dice Consortium, 2010).

Drama stvara priliku za učesnike da istraže situacije, pozivajući ih da shvate kako se ovi scenariji odvijaju i nastaju. Podstiče učesnike da promene perspektive u sadašnjem trenutku, identifikuju i ponekad rešavaju probleme i prodube svoje razumevanje ovih pitanja.

Fokus je na procesu: to je društvena aktivnost koja se oslanja na više glasova i perspektiva, kao i na igranje uloga. Naglašava opšte i sveobuhvatne zadatke u odnosu na pojedinačne interese i omogućava učesnicima da vide stvari „novim očima“. Ovaj pristup zasnovan na drami stvara mogućnosti za istraživanje koncepata, pitanja i problema koji su centralni za ljudsko stanje i pruža prostor za razmišljanje kako bi se stekli novi uvidi o svetu.

5. Rodna pitanja i metodologija obuke zasnovana na drami

Cilj ovog projekta je negovanje novih znanja o svetu, fokusirajući se na istraživanje rodni pitanja i razvoj praktičnih strategija za sprečavanje rodne diskriminacije. Iz ove perspektive, naglašavamo pružanje proživljenih iskustava, dajući prioritet spontanim, aktivnim trenucima u odnosu na uvežbane performanse. Ovaj pristup omogućava učesnicima da se slobodno izraze i uživaju u procesu bez pritiska da isporuče uglađeni finalni proizvod.

Napreduje duž obrazovnog kontinuuma, obuhvatajući različite forme, od jednostavne igre uloga, koja veoma podseća na dečije igre, do potpuno strukturiranih prezentacija. Međutim, fokus ostaje na identifikovanju mogućnosti za učenje i njihovom efikasnom organizovanju.

U drami, A (glumac/nosilac) je istovremeno B (uloga) i C (publika), kroz učešće i posmatranje u procesu opažanja (proces koji podrazumeva i posmatranje i učešće) (Dice Consortium, 2010).

Metodologije zasnovane na drami takođe imaju dublji potencijal: koriste dramsku umetnost da povežu um sa emocijama omogućavajući osobe sa intelektualnim invaliditetom da istražuju i razmišljaju o temama kao što su rodna pitanja, da testiraju nove ideje, stiču znanje, stvaraju vrednosti i izgrade samoefikasnost i samopoštovanje .

U metodologiji zasnovanoj na drami, naše angažovanje je i intelektualno i emocionalno, čineći učenje efikasnim. Cilj nam je da našu brigu i razumevanje prenesemo ka nekome i nateramo ih da to dožive, oseće. To je jedini način da se u potpunosti integriše u naše umove i oblikuje naše vrednosti.

Metodologija zasnovana na drami osnažuje, podstiče samoefikasnost i gradi samopouzdanje. U brzom tempu svakodnevnog života, svima, uključujući osobe sa intelektualnim invaliditetom, može biti teško da razmišljaju o svom „ja“ u situaciji, ili da steknu kontrolu nad svojim mislima i osećanjima. Međutim, kada se bavimo dramom, razvijamo svog „samoposmatrača“, sposobnost da postanemo svesni sebe u datoj situaciji.

Ovo nam pomaže da preuzmemo odgovornost na sebe, a ne da se plašimo „drugog“, što podstiče predrasude i mržnju. Metodologija obuke zasnovana na drami i dramsko obrazovanje podstiču nas da istražimo kako drugi misle i osećaju. Mogućnost da „uđete u cipele“ drugih podstiče empatiju, do koje tolerancija i razumevanje mnogo teže dolaze (Dice Consortium, 2010).

Metodologija obuke zasnovana na drami neguje maštu, koristeći našu jedinstvenu ljudsku veštinu da zamislimo i stvarnost i mogućnost. Prvo nudi sigurnost, dok drugo pruža slobodu. Ova dijalektika oslobađa um od tiranije sadašnjosti, mašte u akciji.

Korisni resursi:

- **Linkovi za fizičko i vokalno zagrevanje**

<https://www.youtube.com/watch?v=0E9-UHcwgVA>

<https://www.youtube.com/watch?v=zpmbFgEoCWc>

<https://www.youtube.com/watch?v=CFXqyl4C1J4>

https://www.youtube.com/watch?v=7_MvIGKwLh0

<https://www.youtube.com/watch?v=Eub7MzfsbdM>

- **Bibliografija**

(Dice Consortium, 2010)

Schechner Richard. (1994). *Environmental Theatre*. Applause.

Stanislavski Konstantin. (2008). *An Actor's Work*. Routledge.

- **Dalje čitanje**

Benedetti Jean. (2007). *The art of the actor: the essential history of acting, from classical times to the present day*. Routledge.

Carlson Marvin. (1983). *Theories of the Theatre: A Historical and Critical Survey, from the Greeks to the Present*. Cornell University Press.

Maley Alan and Duff Alan. (2005). *Drama Techniques*. Cambridge University Press.

Wilson Ken. (2008). *Drama and Improvisation*. Oxford University Press.

6. Metodologija obuke zasnovana na drami – kreativni proces

Generalno, očekuje se da se kreativni proces rodne drame odvija na veoma praktičan način i u situacijama lice-u-lice. Interakcija između voditelja obuke i učesnika je stoga suštinski element strategije isporuke.

Svaki pristup rodnom pitanju sadrži vežbe za promovisanje:

- Kreativnosti i spontanosti
- Igranja uloga
- Improvizacije
- Govora i pripovedanja
- Pokreta i neverbalne izvedbe
- Vežbe ansabla (grupna dinamika, promena uloga, rešenje konflikta)

Odabrane metodologije u projektu GENDER DRAMA ID su:

1. Neverbalno pozorište i procesna drama
2. Forum teatar
3. Teatar objekata
4. Igranje uloga i aktivna analiza

6.1. Neverbalno pozorište i procesna drama

Neverbalno pozorište je oblik procesne drame gde je primarni način izražavanja kroz pokret tela i pozicioniranje na sceni. Iako se tekst i reči mogu inkorporirati, oni se često predstavljaju u različitim oblicima, kao što je snimljeni ili projektovani tekst, ili kroz glas naratora. Muzika se često koristi kao stimulans u neverbalnom pozorištu. Ovaj pristup može biti posebno efikasan kada se radi sa osobama sa intelektualnim invaliditetom, koje mogu imati poteškoća sa verbalnom komunikacijom.

Procesna drama predstavlja dinamičan i impresivan pristup pozorišnom obrazovanju i društvenom istraživanju. Ukorenjena u teorijama pionira dramskog obrazovanja kao što su Doroti Hitkot (Dorothy Heathcote), Gevin Bolton (Gavin Bolton), Sesili O'Nil (Cecily O'Neill), procesna drama prevazilazi tradicionalno pozorište orijentisano na performans, stavljajući naglasak na iskustveno putovanje, a ne na konačni proizvod. Sesili O'Nil objašnjava da je „procesna drama metoda podučavanja i učenja koja uključuje učenike u imaginarne, nenapisane i spontane scene [...] postoji kroz interakcije učenika i nastavnika, i uokvirena je temama iz nastavnog plana i programa, ciljevima nastavnika, a razne pozorišne tehnike mogu da sačine materijalna 'lična iskustva' učenika (O'Neill 1995 u Staples, 2013).

U osnovi procesne drame je verovanje da angažovanje u dramskim iskustvima može podstaći ličnu i društvenu transformaciju. Za razliku od tradicionalnog pozorišta, koje se usredsređuje na scenografske predstave za publiku, procesna drama poziva učesnike da uđu u izmišljene svetove, preuzmu različite uloge i istražuju složena pitanja kroz improvizovane interakcije. To je kolaborativni i inkluzivni oblik pozorišta koji ceni proces istraživanja i otkrivanja preko fiksnih ishoda.

Procesnu dramu karakteriše nekoliko ključnih principa i tehnika kojima se vodi njena praksa. Ove tehnike podstiču učesnike da se aktivno bave izmišljenim scenarijima, sarađuju sa drugima i istražuju probleme iz stvarnog sveta u bezbednom i maštovitom okruženju:

- 1. Improvizacija i imerzija:** Učesnici uranjaju u izmišljene kontekste, preuzimaju uloge i uključuju se u improvizovane interakcije kako bi istražili teme i narative.

2. **Razvoj narativa i fizičko pozorište:** Facilitatori pružaju okvir ili polaznu tačku za dramsko istraživanje, omogućavajući učesnicima da zajednički kreiraju narative i oblikuju pravac iskustva.
3. **Refleksija i debriefing:** Nakon dramskih iskustava, učesnici se upuštaju u refleksivne diskusije kako bi raspakovali svoje misli, osećanja i uvide, podstičući dublje razumevanje i učenje.
4. **Emotivni angažman:** Procesna drama podstiče učesnike da se emocionalno ulažu u svoje uloge i interakcije, stvarajući prilike za empatiju, shvatanje perspektive i lični rast.
5. **Ispitivanje i istraživanje:** Učesnici se podstiču da postavljaju pitanja, osporavaju pretpostavke i istražuju alternativne perspektive, podstičući kritičko razmišljanje i kreativno rešavanje problema.

Procesna drama služi kao oruđe za samoistraživanje, izražavanje i lečenje. Pruža pojedincima siguran, kreativan prostor za istraživanje ličnih narativa, suočavanje sa izazovima i razvoj strategija suočavanja, podstičući lični rast u okruženju punom podrške.

Procesna drama često uključuje istraživanje osetljivih i složenih pitanja, kao što su traume, identitet i dinamika moći, ali i rodna pitanja. Facilitatori se moraju pažljivo baviti ovim temama i osigurati dobrobit učesnika. Omogućava pojedincima sa intelektualnim invaliditetom da bezbedno prepoznaju i razumeju različite oblike rodne diskriminacije dok praktikuju načine da izazovu i reše ova pitanja. Procesna drama je moćan i transformativan pristup pozorišnom obrazovanju i društvenom istraživanju.

Pozivajući učesnike da zakorače u izmišljene svetove, naseljavaju različite uloge i učestvuju u improvizovanim interakcijama, procesna drama podstiče empatiju, kreativnost i kritičko mišljenje. To je kolaborativni i inkluzivni oblik pozorišta koji ima potencijal da osnaži pojedince, izgradi zajednicu i inspiriše pozitivne promene.

Korisni resursi:

- **Linkovi**

https://www.youtube.com/watch?v=zD_3zIYUL7w

<https://www.youtube.com/watch?v=boGWfN1AxFU>

https://www.youtube.com/watch?v=HAEssj_69os4

- **Bibliografija**

Dorothy Heathcote and Gavin Bolton: *Drama for Learning: Dorothy Heathcote's Mantle of the Expert Approach to Education*- A comprehensive guide to the Mantle of the Expert approach, offering insights into its theory and practical applications in education.

O'Neill Cecily *Drama for Learning: Dorothy Heathcote's Mantle of the Expert Approach to Education* - Provides practical strategies and lesson plans for implementing process drama in educational settings, including tips for facilitation and assessment.

Applied Theatre: International Case Studies and Challenges for Practice-edited by Monica Prendergast, Juliana Saxton, and Ric Knowles - Offers case studies and reflections on applied theatre practices around the world, including examples of process drama and non-verbal theatre in diverse contexts.

Boal Augusto. (2002). *Games For Actors and Non-Actors*. Routledge.

Bolton Gavin. (1979). *Towards a Theory of Drama in Education*. Longman.

Bolton Gavin. (1984). *Drama as Education: an argument for placing drama at the centre of the curriculum*. Longman.

Bolton Gavin. (1998). *Acting in Classroom Drama*. Trentham Books.

O'Neill Cecily. (1995). *Drama Worlds: A framework for process drama*. Heinemann.

Wagner B.J. (1979). *Dorothy Heathcote: Drama as a learning medium*. Hutchinson and Co.Ltd.

6.2. Forum teatar

Forum teatar predstavlja dinamičan i transformativan oblik pozorišnog izraza, koji spaja performanse sa društvenim aktivizmom. Potičući iz inovativnog uma brazilskog pozorišnog praktičara Augusta Boala, Forum teatar osnažuje učesnike da se uključe u kritički dijalog, osporavaju društvene norme i zamišljaju alternative kroz interaktivne predstave. U ovom sveobuhvatnom istraživanju ulazimo u suštinu Forum teatra, njegove tehnike i njegov dubok uticaj na pojedince i zajednice širom sveta.

Augusto Boal, vizionarski pozorišni reditelj, razvio je Forum teatar 60-ih godina, da bi demokratizovao pozorište i podstakao društvene promene. Inspirisan radovima pedagoga Paula Freirea i pod uticajem njegovog iskustva sa političkim pozorištem, Boal je nastojao da stvori oblik pozorišta koji prevazilazi pasivno gledanje i podstiče aktivno učešće. Osnovao je Pozorište potlačenih kao platformu za ovu revolucionarnu pozorišnu praksu.

U srcu Forum teatra leži koncept glumaca posmatrača (spect-actor) – pojedinaca koji su istovremeno i gledaoci i glumci. Za razliku od tradicionalnog pozorišta, gde gledaoci ostaju pasivni posmatrači, Forum teatar poziva gledaoce da intervenišu u predstavu, nudeći sugestije, ideje, pa čak i sami ulazeći u uloge. Ovaj interaktivni pristup pretvara pozorišni prostor u forum za dijalog, razmišljanje i kolektivno rešavanje problema.

Forum teatar obično prati strukturirani format, počevši od izvođenja predstave, poznate kao 'potlačena scena', koja prikazuje situaciju sukoba ili ugnjetavanja.

Nakon inicijalne predstave, fasilitator, ili 'džoker', poziva gledaoce da intervenišu i istraže alternativna rešenja kroz improvizaciju. Ovaj proces, poznat kao 'forum', podstiče aktivno učešće, dok gledaoci predlažu promene, eksperimentišu sa različitim ishodima i upuštaju se u kritički dijalog sa likovima i međusobno.

Forum teatar je korišćen u različitim kontekstima, u rasponu od inicijativa lokalne zajednice do obrazovnih okruženja i šire. Njegova interaktivna i participativna priroda čini ga posebno pogodnim za rešavanje složenih društvenih pitanja, kao što su rodna nejednakost, rasizam i

politička represija. Forum teatar služi kao moćno sredstvo za promovisanje empatije, rešavanja konflikata i veština kritičkog mišljenja među učesnicima. Direktnim angažovanjem na scenarijima iz stvarnog sveta, učenici ne samo da produbljuju svoje razumevanje društvenih pitanja, već i razvijaju samopouzdanje i sposobnost da sprovedu pozitivne promene u svojim zajednicama.

U inicijativama zasnovanim na zajednici, Forum teatar je korišćen za rešavanje širokog spektra pitanja, od urbanog razvoja i održivosti životne sredine, do zdravstvene zaštite i ljudskih prava. Stvaranjem prostora za dijalog i saradnju, Forum teatar osnažuje marginalizovane zajednice da izraze svoje brige, izazovu opresivne strukture i zalažu se za svoja prava.

Forum teatar je svedočanstvo moći umetnosti da podstakne društvene promene i inspiriše kolektivnu akciju. Stvarajući prostore za dijalog, razmišljanje i osnaživanje, Forum teatar osnažuje pojedince i zajednice da kritikuju ugnjetavanje, zamišljaju alternative i rade na pravednijem i pravičnijem svetu.

U kontekstu fizičkog pozorišta i drame, koriste se različite tehnike interakcije i supstitucije, pri čemu se Forum teatar često koristi ne kao žanr, već u svom primenjenom obliku – kroz fragmentarne pristupe – u okviru mešovityh žanrova drame za ugrožene grupe.

Korisni resursi

- **Bibliografija**

Boal Augusto. (1979). *Theatre of the Oppressed*. Pluto Press.

Boal Augusto. (1995). *The Rainbow of Desire: The Boal Method of Theatre and Therapy*. Routledge.

Boal Augusto. (1998). *Legislative Theatre: Using Performance to Make Politics*. Routledge.

Boal Augusto. (2001). *Hamlet and the Baker's Son: My Life in Theatre and Politics*. Routledge.

Boal Augusto. (2002). *Games For Actors and Non-Actors*. Routledge.

Boal Augusto. (2006). *The Aesthetics of the Oppressed*. Routledge.

6.3. Pozorište objekata

Pozorište objekata obuhvata svakodnevne predmete koji poprimaju nove kvalitete, pretvarajući ih u žive likove. Ovi predmeti se mogu koristiti takvi kakvi jesu ili modifikovani da bi ih oživali. Oni mogu zadržati svoja originalna svojstva ili služiti kao likovi ili simboli u priči. Metafore, simbolizam, improvizacija, kreativno pisanje i razne pozorišne tehnike mogu biti sastavni deo pozorišta objekata.

Ovaj žanr se pojavio sa pojavom avangardnog pokreta početkom 20. veka, gde predmet ima prednost nad glumcem. Filippo Tomazo Marinetti (1876-1944) je svojom 'predmetnom dramom' želeo da pruži alternativu postojećim pozorišnim žanrovima.

Na predmet – ličnost/lik, pozorište animacije predmeta (kao što je pozorište lutaka) može uticati materijal od kojeg je napravljen, njegov oblik, boja, miris, zvukovi koje može proizvesti, intervenisanjem u njegovom izgledu dodatnim materijalima, koji predmete transformišu u 'likove' iz priča koje će se kreirati. Oni će istražiti rođenje svakog lica - heroja, njegov pokret, karakter, glas, stavove, itd.

Predmet koji će biti transformisan u lik zasnovan na priči može se rekonstruisati ili rekonfigurisati kroz umetničke i kreativne intervencije učesnika. Oni mogu da ga ofarbaju, pričvrste oči i kosu i kreativno koriste materijale koji se mogu reciklirati, između ostalih modifikacija. Ovaj pristup stvaranju sa materijalima koji se mogu reciklirati nudi intrigantnu perspektivu pozorišta objekata, naglašavajući i ekološke i pozorišne implikacije.

Pozorište objekata može dovesti do stvaranja priče, produkcije predstave i drugih umetničkih oblika (vežbe posmatranja predmeta koji ih svakodnevno okružuju i onih koje izmišljaju). Podsticati učesnike da se igraju sa predmetima i transformišu svakodnevni život i stvarnost, predlažući kreativna rešenja za dobrobit i saradnju.

Korisni resursi:

- **Linkovi**

<https://wepa.unima.org/en/theatre-of-objects/>

<https://www.youtube.com/watch?v=oFTnYtSZs5E>

https://www.youtube.com/watch?v=Rlx_9bFi9RM

6.4. Igranje uloga i aktivna analiza

Ova metodologija kombinuje igranje uloga i aktivnu analizu u dinamičnom pristupu za osobe sa psihosocijalnim poteškoćama.

Aktivna analiza je deo sistema koji je razvio i sistematizovao poznati ruski pozorišni glumac i reditelj Konstantin Stanislavski, koji je postavio temelje savremene glume. Ovaj proces je evoluirao tokom kasnijih godina njegovog rada u Operskom dramskom studiju, u saradnji sa studentima i kolegama poput Marije Knebel, koja je potom ovu metodologiju prenela budućim generacijama glumaca, izvođača, reditelja i pozorišnih pedagoga.

Igranje uloga, kako ga definiše Viola Spolin, velika učiteljica improvizacijskog pozorišta i autorka amblematične knjige *Improvizacija za pozorište*, suprotstavlja se pukom igranju uloge i ima za cilj stvaranje uloge iz problema, veštačkog nametanja lika nasuprot sebi, subjektivnog odgovor na to „šta je lik“ i korišćenje lika kao fasade (Spolin, 1999). Arpit Bava nudi pregled igranja uloga, on napominje da „Rečnik Merriam-Webster (2019) ima nekoliko definicija za reč „igra uloga“, kao što su „odglumiti ulogu“, „predstaviti akciju“ i „igrati ulogu““. On takođe primećuje, uz dalje referenciranje, da „u obrazovanju, nekoliko studija ima različite, ali slične definicije igre uloga, u rasponu od nazivanja iskustvom do nazivanja pedagogijom“ (Bava, 2020).

U projektu Gender Drama ID, mi ćemo iskoristiti igranje uloga da bi prvo oslobodili naše učesnike dodeljivanjem konkretnih zadataka, a potom da poboljšamo njihovo razumevanje roda. Koristeći zajedničke teme između ovih definicija kao referencu, igranje uloga je definisano [...], kao metod učenja gde učenici preuzimaju odgovornost za predstavljanje različitih uloga likova, u okviru unapred definisanih, često realističnih scenarija.

Uzimajući slobodu koju aktivna analiza nudi i kombinujući je sa igranjem uloga, koje definiše cilj svakog učesnika, istražićemo predložene okolnosti kroz uzastopne improvizacije (etide).

Kao početnu tačku, postavimo sedam važnih pitanja:

1. Ko – ko je osoba i koji su njeni kvaliteti?
2. Gde se odvija radnja – zemlja, grad, mesto i/ili prostor?
3. Kada je radnja postavljena – godina, dan, godišnje doba?
4. Sa kim je radnja postavljena?
5. Zašto sam u ovoj situaciji?
6. Šta želim da uradim?
7. Šta da radim da bih dobio ono što želim – akciju?

Počecemo sa tišinom, zatim prelazimo na reči, i na kraju na rečenice, sa ciljem da stvorimo ili gotov komad ili rad u toku.

Pokretanje procesa bez reči omogućava izvođačima i učesnicima da se izraze bez ograničenja govora. Ovaj pristup omogućava osobama sa intelektualnim invaliditetom da se usredsrede na situacije i okolnosti koje se odnose na njihovu zabrinutost. Međutim, kako radnja bude napredovala, prelazićemo na govor i jezik da bismo artikulirali naše zahteve.

Korisni resursi:

- Bibliografija

Bawa Arpit. (2020). 'Role-Play'. In R. Kimmons and S. Caskurlu (Eds.), *The Students' Guide to Learning Design and Research*. EdTech Books. <https://edtechbooks.org/studentguide/roleplay>

Daverty French Stephanie and Bennett Philp G. (2016). *Experiencing Stanislavsky Today. Training and Rehearsal for the Psychological Actor*. Routledge.

Hagen Uta. (2008) *Respect for Acting*. John Wiley & Sons.

Knebel Maria. (2020). *Active Analysis*. Routledge.

Merlin Bella. (2014) *The Complete Stanislavski Toolkit. Revised edition*. Nick Hern Books.

Spolin Viola. (1999). *Improvisation for the Theater*. Northwestern University Press.

Stanislavski Konstantin. (2008). *An Actor's Work*. Routledge.

7. Digitalna platforma za obuku

U okviru projekta razvili smo inovativnu onlajn platformu za obuku koja objedinjuje sve materijale koji se odnose na rodna pitanja i kreiranje pozorišnih predstava koristeći prethodno pomenute tehnike. Ova platforma je posebno dizajnirana za osobe sa intelektualnim invaliditetom, što je čini veoma intuitivnom i pristupačnom. Podeljena je na sekcije koje nude edukativne materijale i interaktivne izazove, sa ciljem da se učesnici još dublje uključe u proces učenja. Pored toga, postoje resursi koji se mogu uređivati kao što su prezentacije, koje se mogu prilagoditi specifičnim potrebama svake grupe, omogućavajući uključivanje više piktograma ili vizuelnih pomagala radi lakšeg razumevanja.

Svaka obuka je podeljena na tri nivoa, u skladu sa veštinama i sposobnostima učesnika. Aktivnosti se preporučuju da se organizuju progresivno, obezbeđujući alternativne oblike učešća u skladu sa kognitivnim sposobnostima svake osobe. Štaviše, aktivnosti se fokusiraju na senzornu inkluziju uključivanjem rekvizita, kostima, muzike i zvučnih efekata kako bi se stvorila impresivna iskustva prilagođena različitim preferencijama i senzornim potrebama.

Platforma takođe podstiče kontinuirano razmišljanje i povratne informacije, pružajući prostor učesnicima da podele svoja iskustva i uvide u aktivnosti. Ove povratne informacije pomažu u prilagođavanju i poboljšanju budućih sesija, osiguravajući da se uvek održava inkluzivan i fleksibilan pristup, prilagođen individualnim potrebama.

Da biste istražili platformu i njene materijale, možete posetiti sledeći sajt:
<https://genderdramaid.eu/categories/>

8. Praktična primena metodologije

Sledeći odeljak će objasniti kako primeniti metodologiju dizajniranu za rad sa grupom pojedinaca sa intelektualnim invaliditetom. Ovaj pristup je pažljivo prilagođen kako bi se osiguralo potpuno uključivanje i učešće svih članova, bez obzira na njihove kognitivne sposobnosti. Biće date konkretne smernice o tome kako da se koriste materijali, organizuju aktivnosti i da se stvori pristupačno i obogaćujuće okruženje za učenje, uključujući vizuelne, senzorne i dinamičke resurse koji olakšavaju razumevanje i angažovanje u svakoj fazi procesa.

Aktivnosti iskustvene obuke (Experiential Training Activities) se razvijaju u 5 oblasti:

**Rodna pitanja u aktivnostima
svakodnevnog života**

Rodna pitanja u slobodno vreme

Rodna pitanja u obrazovanju

Rodna pitanja u radnom okruženju

Rodna pitanja u odnosima

Radićemo na ovim oblastima kroz **Metodologiju obuke zasnovane na drami**.

Uvod u Metodologiju obuke zasnovane na drami

Uz obezbeđene materijale moći ćete da kreirate dramske predstave. U narednim odeljcima ćemo istražiti kako ove tehnike zasnovane na drami mogu poboljšati diskusiju o rodnim pitanjima u okviru aktivnosti svakodnevnog života, slobodnog vremena, obrazovanja, radnog okruženja i međuljudskih odnosa. Pre svakog metodološkog segmenta sesije, biće prikazana relevantna PowerPoint prezentacija kao podrška učesnicima.

8.1. Rodna pitanja u aktivnostima svakodnevnog života

Ovaj odeljak će obuhvatiti teme vezane za stereotipe koji se sreću u aktivnostima svakodnevnog života u različitim okruženjima kao što su pijaca, banke, javni prevoz...

Link ka platformi za obuku: [Aktivnosti svakodnevnog života Arhiva – Gender Drama ID](#)

Polaznici obuke će moći da:

- Identifikuju rodna pitanja u aktivnostima svakodnevnog života
- Pronađu alternativna rešenja za suočavanje sa situacijama rodnih pitanja u aktivnostima svakodnevnog života
- Osete individualno osnaživanje i prihvatanje

Procenjeno trajanje	Materijali/resursi za obuku
Diskusija o rodnim pitanjima → 2 sata	<ul style="list-style-type: none"> • Digitalne prezentacije za nastavu • Aplikacije za zajedničko stvaranje predstave <p>Zajedničko kreiranje dramske predstave o rodnim pitanjima u aktivnostima svakodnevnog života - Gender drama ID</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izazovi • Materijali za stvaranje dramske predstave <p>Obuka zasnovana na drami Arhiva - Gender drama ID</p>
Zajedničko stvaranje dramske predstave → 8 sati	
Razvijanje sadržaja dramske predstave → 5 sati	
Refleksija/Povratna informacija → 1 sat	

8.1.1. Metodologija obuke zasnovana na drami koja se odnosi na aktivnosti svakodnevnog života

● Neverbalni teatar i procesna drama

Uslediće diskusija o tome kako učesnici primećuju i percipiraju rodna pitanja u aktivnostima svakodnevnog života, što će ih navesti da izaberu narativ koji se može predstaviti kao scena.

Primeri nekih situacija koje možemo da koristimo tokom sesija:

1. U tipičnoj porodičnoj sceni, majka pegla odeću dok otac, sin i ćerka gledaju emisiju na TV-u. U jednom trenutku, otac traži kokice, očekujući da će ih napraviti majka ili ćerka, i one pristaju.
2. U pitanju je običan dan u životu jedne porodice. Otac ide na posao, donosi novac kući i deli ga među članovima porodice dok donosi odluke u njihovo ime.
3. Porodica sedi i čeka da im majka posluži obrok. Posle toga, ona pere sudove. Do momenta kada će majka konačno imati vremena i prilike da komunicira i provodi vreme sa porodicom, ostali članovi porodice su spremni za spavanje.
4. Mala popravka treba da se uradi kod kuće i svi očekuju da će to obaviti ili otac ili sin. Ove scene se mogu prikazati i u alternativnoj verziji gde muškarci preuzimaju uloge žena. Ovaj pristup može biti komičan i obogatiti temu za učesnike dok „stupaju u tuđe cipele“.

● Forum teatar

Sve scene mogu poslužiti kao polazna osnova za dalji razvoj forum teatra.

Vežbe:

1. Scena se postavlja i izvodi pred publikom.
2. Facilitator zatim poziva publiku da ponovo pogleda scenu, podstičući ih da intervenišu tako što će stupiti u ulogu jednog od likova i menjati, na primer, tok scene svojim postupcima i rečima.

● Pozorište objekata

Predstave će biti strukturisane kombinovanjem predmeta kao što su drvena kašika, šminka, žilet, tepih i tiganj. Učesnici mogu koristiti ove predmete kao lutke, pretvarajući ih u animirane objekte koji postaju likovi u okviru predstave. Oni takođe mogu poslužiti kao funkcionalni objekti, koji ispunjavaju određene svrhe, ili mogu biti integrisani u fizički i vokalni izraz učesnika (preko reči, pokreta, zvukova itd.).

Na osnovu grupne sinteze biće strukturirane dve predstave: jedna iz ženske tačke gledišta, a druga iz muške perspektive. Nakon što se izvedu obe predstave, može se napraviti treća predstava koja kombinuje obe tačke gledišta.

Vežbe:

- **Vežba 1**

- **Korak 1:** Facilitator uvodi vežbu i govori učesnicima da je cilj vežbe stvaranje priče inspirisane jednim od gore navedenih predmeta u vezi sa svakodnevnim životom.
- **Korak 2:** Svaki učesnik kreira kratku priču na osnovu svog predmeta. Priča treba da traje do 1 minut. Vežba bi se mogla snimiti za buduću upotrebu u učionici.

- **Vežba 2**

Učesnici formiraju krug i uzimaju jedan od gore navedenih predmeta. Predmet se prenosi iz jedne ruke u drugu. Svaka osoba koristi predmet drugačije, pretvarajući drvenu kašiku u pticu, lepezu, čamac ili šta god njihova mašta stvori. Ova vežba se može ponoviti sa onoliko predmeta koliko je dostupno. To takođe može biti vežba koju grupa može ponovo da prođe, radi inspiracije. U ovoj vežbi kao polazna tačka (pretekst) dat je početni stimulans koristeći date objekte, koji će poslužiti kao osnova za improvizaciju. Fokus će biti na istraživanju različitih perspektiva posmatranja i opažanja objekta: kako ga osobe sa različitim rodnom identitetima percipiraju i koriste? Učesnici su pozvani da improvizuju, izražavajući ove različite perspektive na osnovu različitih gledišta unutar grupe.

Podelite učesnike u dve rodne grupe. Svi objekti će biti kombinovani da bi se ispričala ista priča.

1. Predmeti će se koristiti kao lutke

https://www.youtube.com/watch?v=N6na6_IWfGg

2. Predmeti će se koristiti kao lutke u pozorištu senki

<https://www.youtube.com/watch?v=Efoa4pjbXtY><https://www.youtube.com/watch?v=Y5AJmTU66go>

3. Predmeti će biti deo tela glumaca, a glumci će pričati priču o objektu glumeći objekat.

<https://www.youtube.com/watch?v=66gnAx9kofk>

4. Koristite predmete da ispričate priču kroz muziku i zvuk – zvuk koji objekat stvara može biti muzika i ritam dela, a reči nisu potrebne za komunikaciju.

<https://www.youtube.com/watch?v=66gnAx9kofk>

- **Igranje uloga i aktivna analiza**

U ovom odeljku koristićemo igranje uloga da bismo istražili rodne stereotipe u svakodnevnim aktivnostima. Učesnici će razmišljati o tome kako ovi stereotipi utiču na zadatke kao što su obaveze u domaćinstvu i očekivanja na poslu, podstičući svest i dijalog o jednakosti.

Vežba:

Koliko imam godina?

Jedan učesnik izlazi na scenu (ili u centar kruga ili ugao prostora) dok drugi učesnici gledaju.

Učesnik informiše fasilitatora o svom uzrastu i polu tako što to zapisuje na papirić (ili šapatom) da ga drugi ne čuju, a zatim obavlja kućni posao koji odgovara njihovom uzrastu i polu. Nakon što svi učesnici obave zadatak, mogu se smenjivati i stvarati naraciju o tome šta se dešava.

8.2. Rodna pitanja u slobodno vreme

Rodna pitanja u slobodno vreme obuhvataju širok spektar pitanja u vezi sa načinom na koji društvene norme, očekivanja i stereotipi utiču na način na koji se pojedinci različitog pola angažuju u aktivnostima u slobodno vreme.

Link ka platformi za obuku: [Slobodno vreme Arhiva - Gender drama ID](#)

Polaznici obuke će moći da:

- Identifikuju rodna pitanja u slobodnim aktivnostima i vremenu
- Identifikuju rodna pitanja za osobe sa intelektualnim invaliditetom tokom slobodnog vremena, kroz dramu i alternativne perspektive
- Pronađu alternativne perspektive na svoja interesovanja i nove načine zabave u grupama
- Osete individualno osnaživanje i prihvatanje

Predviđeno trajanje	Materijali/resursi za obuku
Diskusija o rodnom pitanjima → 2 sata	<ul style="list-style-type: none"> • Digitalne prezentacije za nastavu • Aplikacije za zajedničko stvaranje predstave <p>Zajedničko kreiranje dramske predstave o rodnom pitanjima u slobodno vreme - Gender drama ID</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izazovi • Materijali za stvaranje dramske predstave <p>Obuka zasnovana na drami Arhiva - Gender drama ID</p>
Zajedničko stvaranje dramske predstave → 8 sati	
Razvijanje sadržaja dramske predstave → 5 sati	
Refleksija/Povratna informacija → 1 sat	

8.2.1. Metodologija obuke zasnovana na drami koja se odnosi na slobodno vreme

- **Neverbalni teatar i procesna drama**

Nakon predstavljanja PowerPoint prezentacije o rodnim pitanjima u slobodnom vremenu, pozovite polaznike da improvizuju scenu u kojoj se intervjuišu grupa muškaraca i grupa žena o njihovim preferencijama u slobodno vreme, pri čemu jedna osoba intervjuiše/sprovodi anketu. Ohrabrite ih da kreiraju situacije kao što je ulični intervju ili u TV studiju. U ovoj sceni, muškarci su veoma pričljivi, dajući detaljne odgovore na pitanja. Međutim, kada se intervjuišu žene, uglavnom ćute. Jedan od njih pokušava da odgovori, ali brzo ponovo utihne.

Primeri pitanja koja osoba u ulozi novinara koji intervjuiše čita (tu ulogu može da igra i voditelj):

- Koliko je prošlo otkako ste izašli noću?
- Da li ste ikad putovali sami?
- Da li ste ikada išli na put sa svojim prijateljima?
- Koji je bio poslednji film koji ste pogledali u bioskopu?
- Koje TV serije pratite?
- Koju hranu ste naručili u poslednjem restoranu u kojem ste bili?
- Koja je poslednja stvar koju ste kupili?
- Kako se vraćate kući nakon noćnog provoda sa prijateljima (kojim prevoznim sredstvom)?

Zamena uloga: Zamolite učesnike da zamene uloge, pri čemu žene preuzimaju uloge muškaraca, a muškarci uloge žena. Predstavite im različite elemente kostima. Ova scena može biti komična, a istovremeno i da naglašava činjenicu da muškarci često izlaze više od žena.

Nakon dramskog iskustva, fasilitator će voditi sesiju debriefinga kako bi obradio emocije, misli i saznanja. Fasilitator će ohrabriti učesnike da podele svoja iskustva, uvide i pitanja o temi, uključujući: kako bi bilo da muškarci obavljaju ženske uloge, a da žene preuzimaju muške uloge.

Tokom diskusije, učesnici treba da povežu teme i pitanja koja se istražuju u procesnoj drami sa stvarnim životnim kontekstima i primenama.

- **Forum teatar**

Scena prikazuje porodičnu situaciju u kojoj muškarac svako veče izlazi u kafanu, na fudbalsku utakmicu ili u bioskop sa prijateljima koji dolaze po njega, dok žena ostaje kod kuće da čisti, pegla, kuva i brine o deci. Svekrva odobrava ovaj aranžman.

Vežbe:

1. Facilitator pita publiku da li mogu da promene neke od protagonista i situaciju, pitajući se da li smatraju da je ovakav aranžman prihvatljiv i kako bi idealno trebalo da bude.
2. Oni mogu zameniti uloge muškarca, žene, svekrve ili nekog od prijatelja sa kojima izlazi.
3. Zatim može uslediti diskusija o tome kako ovaj scenario odražava stvarni život.

● **Pozorište objekata**

Cilj sesije/sesija je da se istraže rodna pitanja koja proizilaze iz slobodnog vremena. Predstave će biti strukturisane kombinovanjem objekata kao što su: sportska oprema, karte, časopisi, knjige... Navedene objekte učesnici mogu koristiti kao lutke, koje oživljavaju, i mogu transformisati kao likovi predstave, ili kao funkcionalni objekti – odnosno kao objekti koji ispunjavaju određenu funkcionalnu namenu, ili kao delove fizičkog i vokalnog izraza svakog pojedinca (reči, pokreti, zvuci itd.)

Vežbe:

● **Vežba 1 Gledanje sporta**

- **Korak 1:** Voditelj uvodi vežbu i govori učesnicima da je cilj vežbe stvaranje priče inspirisane jednim od gore navedenih predmeta u vezi sa svakodnevnim životom.
- **Korak 2:** Svaki učesnik kreira kratku priču na osnovu svog predmeta. Priča treba da traje do 1 minut.

Vežba se može snimiti za buduću upotrebu u učionici.

● **Vežba 2**

Učesnici formiraju krug i uzimaju jedan od gore navedenih predmeta. Predmet se prenosi iz ruke u ruku. Svaki od njih drugačije koristi predmet, tako da se drvena kašika može transformisati u pticu, lepezu, čamac ili šta god svaka osoba zamisli. Ova vežba se može izvoditi onoliko puta koliko ima predmeta. To takođe može biti vežba koju grupa može ponovo proći, za inspiraciju.

- **Vežba 3**

U ovoj vežbi kao polazna tačka (pretekst) biće dat početni stimulans, zasnovan na datim objektima, koji će poslužiti kao osnova za improvizaciju koja se fokusira na različite perspektive posmatranja i opažanja objekta: kako ljudi sa različitim rodnim identitetom percipiraju objekat? Učesnici su pozvani da improvizuju perspektivu korišćenja i opažanja predmeta, kroz različite tačke gledišta ljudi koji čine grupu.

Celokupna grupa je podeljena u dve grupe. Svi objekti će biti kombinovani da bi se ispričala ista priča.

1. Predmeti se mogu koristiti kao lutke.

https://www.youtube.com/watch?v=N6na6_IWfGg

2. Predmeti se mogu koristiti kao lutke u pozorištu senki.

<https://www.youtube.com/watch?v=Efoa4pjbXtY>

<https://www.youtube.com/watch?v=Y5AJmTU66go>

0. Predmeti mogu biti deo tela glumaca, a glumci će pričati priču o objektu glumeći objekat.

<https://www.youtube.com/watch?v=66gnAx9kofk>

0. Predmeti će se koristiti za pripovedanje priče kroz muziku i zvuk – zvuk koji objekat stvara može biti muzika i ritam dela, a reči nisu potrebne za komunikaciju.

<https://www.youtube.com/watch?v=66gnAx9kofk>

Fudbalska lopta, lepeza, špil karata i tabla ili šahovska tabla govore i pričaju o ljudima koji ih koriste u slobodno vreme. Učesnici mogu da pričaju priče o tome gde se igraju, kako se koriste, pozivajući se na rodna pitanja.

Prema sintezi grupe, mogu se struktuirati dve predstave:

- Jedna sa ženske tačke gledišta.
- Druga sa muške tačke gledišta.

Biće izvedene dve predstave, a može se napraviti i treća predstava koja će kombinovati obe tačke gledišta.

- **Igranje uloga i aktivna analiza**

Ova sesija ima za cilj da istraži rodna pitanja koja proizilaze iz slobodnog vremena. Predstave će biti strukturisane kombinovanjem njihovih predstava o tome ko šta igra i pokušajem da se te uloge izmene. Nakon zagrevanja glasa i tela pređite na vežbu 1.

Vežbe:

- **Vežba 1:** Gledanje sporta

Podelite učesnike u dva nasumično grupisana tima. Po obostranom dogovoru, svaki tim odlučuje koji sport će gledati – na primer, jedna grupa može izabrati fudbal, dok se druga odlučuje za klizanje. Kada se grupa dogovori, prvi tim izlazi na scenu. Učesnici treba da angažuju svoja stopala, vrat, celo telo i uši da bi se potpuno uronili u okolinu. Ovo je prvi korak da im se pomogne da se povežu sa svojim okruženjem. Dok posmatraju, facilitator treba da ih često podstiče da primete boje, zvukove, pokrete i ljude koji igraju igru.

Kada je prvi deo završen, razgovarajte o tome šta se dogodilo u sportu koji su gledali. Zatim, drugi tim izlazi na scenu da ponovi korake. Nakon što oba tima razgovaraju o sportovima koje su gledali, napravite scenu koja istražuje ko šta gleda i zašto.

- **Vežba 2:** Gledanje sporta

Kao opciju za vežbu 1 postavite sledeća pitanja:

1. Ko – ko je osoba i koji su njeni kvaliteti?
2. Gde je smeštena radnja – zemlja, grad, mesto i/ili prostor?
3. U koje vreme se događa radnja – godina, dan, godišnje doba?
4. Sa kim je radnja postavljena?
5. Zašto sam ja u ovoj situaciji?
6. Šta želim da radim?
7. Šta da radim da bih dobio ono što želim – akciju?

8.3. Rodna pitanja u obrazovanju

U ovom delu vodiča za trenere bavićemo se rodnim stereotipima u obrazovnom polju. Istražićemo kako ovi stereotipi utiču na očekivanja i ponašanja u učionici, utičući i na učenike i na nastavnike. Pored toga, ponudićemo strategije za identifikaciju i izazivanje ovih pristrasnosti, promovišući inkluzivnije i pravednije obrazovno okruženje u kojem svako može da se razvija u potpunosti, bez ograničenja rodnim normama.

Link ka platformi za obuku: [Obrazovanje Arhiva - Gender drama ID](#)

Polaznici će moći da:

- Identifikuju rodna pitanja u obrazovanom polju
- Identifikuju glavne oblasti u kojima se njihovo zdravstveno samoupravljanje može ojačati tokom školovanja
- Pronađu alternativne perspektive na njihova interesovanja i nove načine sticanja različitih vrsta obrazovanja
- Osete individualno osnaživanje i prihvatanje

Predviđeno trajanje	Materijali/resursi za obuku
Diskusija o rodnim pitanjima → 2 sata	<ul style="list-style-type: none"> • Digitalne prezentacije za nastavu
Zajedničko stvaranje dramske predstave → 8 sati	<ul style="list-style-type: none"> • Aplikacije za zajedničko stvaranje predstave
Razvijanje sadržaja dramske predstave → 5 sati	<p>Zajedničko kreiranje dramske predstave o rodnim pitanjima u obrazovanju - Gender drama ID</p>
Refleksija/Povratna informacija → 1 sat	<ul style="list-style-type: none"> • Izazovi • Materijali za stvaranje predstave <p>Obuka zasnovana na drami Arhiva - Gender drama ID</p>

8.3.1. Metodologija obuke zasnovana na drami koja se odnosi na obrazovanje

- **Neverbalno pozorište i procesna drama**

Nakon PowerPoint prezentacije, od učesnika se traži da razgovaraju o različitim situacijama rodnih pitanja s obzirom na obrazovanje. Jedna od situacija i scena o kojima razgovaraju biće kasnije improvizovana i izvedena. Ovo bi trebalo da bude grupni proces u kome svi učestvuju.

Vežba:

- **Verzija 1:**

Likovi: mlada devojka, njeni roditelji, baka i komšije.

Devojka od 17 godina saopštava roditeljima da je trudna. Kažu joj da treba da prestane da ide u školu jer joj je sada prioritet dete, a da nije u redu da ide u školu naduvenog stomaka jer će je svi ogovarati. Devojčica je rastrzana između želje da zadrži bebu i nastavi školovanje.

- **Verija 2:**

17-godišnji mladić saopštava roditeljima da mu je devojka trudna. Razgovarajte sa grupom o tome kakve bi mogle biti reakcije roditelja i bake. Da li zbog ove situacije treba da napusti školu?

Nakon odigrane scene, sledi grupna diskusija o ovoj temi, koju vodi facilitator.

- **Forum teatar**

Nakon izlaganja teme i grupne diskusije, odlučuje se koja će scena biti uvežbana i koja će biti polazna tačka intervencije Forum teatra.

Predlog scene:

- **Likovi:** dečak koji želi da bude vaspitač u vrtiću, nastavnik i školska deca

U učionici, nastavnik pita učenike tinejdžere šta žele da uče. Tom odgovara da želi da bude vaspitač u vrtiću jer voli decu. Druga deca u odeljenju mu se smeju kada to kaže.

Učiteljica mu kaže da razmisli o još jednom muževnijem poslu jer samo žene postaju vaspitačice.

Muškarci ne mogu da budu vaspitači u vrtiću, to je ženski posao, jer su žene brižnije i nežnije.

Nakon što je scena izvedena pred publikom, voditelj poziva publiku da zaustavi scenu kada smatra da je treba zaustaviti i uđe u scenu da zameni jednog od likova i tako promeni tok radnje. Nakon toga se vodi diskusija.

- **Pozorište objekata**

Cilj ove sesije je da se istraže rodna pitanja koja proizilaze iz obrazovanja. Predstave će biti strukturisane tako što će kombinovati sledeće materijale: knjige, časopise, tablete, laptop, balerinke, fudbalsku loptu ili bilo šta drugo što vam može biti od koristi.

Navedene materijale učesnici mogu koristiti kao lutke, koje postaju animirani objekti i mogu se transformisati kao likovi predstave, ili kao funkcionalni materijali, odnosno kao materijali koji ispunjavaju određenu funkcionalnu namenu, ili kao delovi fizičkog i vokalnog izraza svakog pojedinca (reči, pokreti, zvuci itd.).

Vežbe:

- **Vežba 1**

- **Korak 1:** Facilitator uvodi vežbu i govori učesnicima da je cilj vežbe stvaranje priče inspirisane jednim od gore navedenih predmeta u vezi sa svakodnevnim životom.
- **Korak 2:** Svaki učesnik kreira kratku priču na osnovu svog predmeta. Priča treba da traje do 1 minut.

Vežba se može snimiti za buduću upotrebu u učionici.

- **Vežba 2**

Učesnici formiraju krug i uzimaju jedan od gore navedenih predmeta. Predmet se prenose iz ruke u ruku. Svaki od njih koristi predmet na drugačiji način, tako da se drvena kašika može

transformisati u pticu, lepezu, čamac ili šta god svaka osoba zamisli. Ova vežba se može izvoditi onoliko puta koliko ima predmeta. To takođe može biti vežba kojoj se grupa može vratiti, za inspiraciju.

- **Vežba 3**

U ovoj vežbi kao polazna tačka (pretekst) biće dat početni stimulus, zasnovan na datim objektima, koji će poslužiti kao osnova za improvizaciju koja se fokusira na različite perspektive posmatranja i opažanja objekta: kako ljudi sa različitim rodni identiteti percipiraju objekat? Učesnici su pozvani da improvizuju perspektivu korišćenja i opažanja predmeta, kroz različite tačke gledišta ljudi koji čine grupu.

Grupa je podeljena u dve manje grupe. Svi predmeti će biti kombinovani da bi se ispričala ista priča.

1. Predmeti će se koristiti kao lutke.

https://www.youtube.com/watch?v=N6na6_IWfGg

2. Predmeti će se koristiti kao lutke u pozorištu senki.

<https://www.youtube.com/watch?v=Efoa4pjbXtYhttps://www.youtube.com/watch?v=Y5AJmTU66go>

3. Predmeti će biti deo tela glumaca, a glumci će pričati priču o objektu glumeći objekat.

<https://www.youtube.com/watch?v=66gnAx9kofk>

4. Predmeti će se koristiti za pripovedanje priče kroz muziku i zvuk – zvuk koji objekat stvara može biti muzika i ritam dela, a reči nisu potrebne za komunikaciju.

<https://www.youtube.com/watch?v=66gnAx9kofk>

Primer:

Neki predmeti poput knjige, novina i tableta, razgovaraju u biblioteci i govore o ljudima koji ih koriste u slobodno vreme. Oni mogu da pričaju priče o tome ko ih koristi, kako se koriste i iz kojih razloga, pozivajući se na rodna pitanja.

Prema sintezi grupe, biće struktuirane dve predstave:

- Jedna iz ženske perspektive.
- Druga iz muške perspektive.

Biće izvedene dve predstave, a može se napraviti i treća predstava koja će kombinovati obe tačke gledišta.

- **Igranje uloga i aktivna analiza**

Ova sesija ima za cilj da istraži rodna pitanja koja proizilaze iz obrazovanja.

Cilj je podizanje svesti o ograničenjima sa kojima se žena sa invaliditetom suočava u obrazovanju.

Nakon zagrevanja glasa i tela pređite na **vežbu**.

Vežba:

Postavite radnju u učionici i napravite uvod uz ovaj video:

<https://www.youtube.com/watch?reload=9&feature=shared&v=Od4kLpdW5qs>

i čitanjem poezije (izaberite pesmu koja je adekvatna temi), raspravljate o svim izazovima koje je protagonista morao da savlada da bi nastavio život sa željom da uči.

(primer pesme na engleskom)

“On a Beach of Letters”

On a beach of letters,

I would like to live

to be able to think

and to be able to write.

Sand of letters,

I am searching

to create my poems

and to simply express

what I live.

A sea of letters.

Serene water,

celestial sounds,

feverish enchantment.

*Sail, nothing but sailing,
on that log-free sea,
take possession of the distance;
on that log-free sea
harmonized with oars,
find peace
resting in my body.*

Zatim grupa odlučuje ko je narator i zašto. Pokušavaju da uskoče u cipele te osobe. Priča se stvara kada se postave sledeća pitanja:

1. Ko – ko je osoba i koji su njeni kvaliteti?
2. Gde je smeštena radnja – zemlja, grad, mesto i/ili prostor?
3. U koje vreme se događa radnja – godina, dan, godišnje doba?
4. Sa kim je radnja postavljena?
5. Zašto sam ja u ovoj situaciji?
6. Šta želim da radim?
7. Šta da radim da bih dobio ono što želim – akciju?
8. Kako drugi reaguju? Šta se može dogoditi?

8.4. Rodna pitanja na poslu

Ovaj odeljak će obuhvatiti teme koje se odnose na podelu rada na radnom mestu, bilo koju vrstu zloupotrebe u vezi sa stereotipima, jaz u platama.

Link ka platformi za obuku: [Arhiva Rada - Gender drama ID](#)

Polaznici će moći da:

- Identifikuju rodna pitanja u radnom okruženju
- Identifikuju glavne oblasti u kojima se njihovo zdravstveno samoupravljanje može ojačati tokom rada
- Pronađu alternativne perspektive o njihovim reakcijama u radnom okruženju kroz dramu
- Osete individualno osnaživanje

Predviđeno trajanje	Materijali/resursi za obuku
Diskusija o rodnim pitanjima → 2 sata Zajedničko stvaranje dramske predstave → 8 sati Razvijanje sadržaja dramske predstave → 5 sati Refleksija/Povratna informacija → 1 sat	<ul style="list-style-type: none"> • Digitalne prezentacije za nastavu • Aplikacije za zajedničko stvaranje predstave <p>Zajedničko kreiranje dramske predstave o rodnim pitanjima u radnom okruženju - Gender drama ID</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izazovi • Materijali za stvaranje predstave <p>Obuka zasnovana na drami Arhiva - Gender drama ID</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drugi alati su improvizovane tkanine, materijali za vizuelnu umetnost i slikanje, materijali koji se mogu reciklirati, scenski objekti koji poboljšavaju pozorišni proces.

8.4.1. Metodologija obuke zasnovana na drami koja se odnosi na radno okruženje

- **Neverbalni teatar i procesna drama**

Učesnici treba da razgovaraju o situacijama i stereotipima koji se pojavljuju u vezi sa različitim profesijama i šta se očekuje od muškaraca i žena da rade i koje se profesije smatraju „prikladnim“.

Vežbe:

Trebalo bi da se počne sa kratkim fizičkim zagrevanjem. Učesnici treba da se kreću po prostoriji uz zvuke muzike i zaustave se u trenutku kada bi muzika prestala. Treba im dati zadatke, da hodaju kao robot, lete kao ptica, zamišljaju da skijaju i tako se kreću, ili da plivaju – hodaju, ali pomeraju ruke kao da plivaju. Facilitator treba da koristi onoliko reči koliko je potrebno da predstavi aktivnost i zamišljeno okruženje u kome se aktivnost odvija. Loptu treba prebacivati unaokolo, bacati s jedne na drugu, a osoba koja je uhvati treba da se kaže svoje ime.

- **Vežba 1**

U zavisnosti od težine intelektualne smetnje, facilitator traži od učesnika da završe rečenicu i zapišu svoje odgovore. Žena ne mora uvek da bude „dobra devojka“ ne treba da radi onako kako „žena treba da radi.“ Koje je značenje ovih rečenice?

Svaki od učesnika treba da ima bar jednu rečenicu koja definiše stereotipe o tome šta žena treba da bude, a šta ne.

- **Vežba 2**

Grupa prvo treba da hoda unaokolo, noseći stolicu uz muziku. Kada muzika prestane, trebalo bi da spuste stolice i brzo sednu na njih.

Zatim, svi bi trebalo da izmisle kreativne načine spuštanja stolica na zemlju.

Grupa onda treba da izabere glavnog protagonistu: jednu ženu.

Svako od učesnika treba da izgovori rečenicu, devojka ne treba da... vozi autobus. Žena ne može da gradi kuću. Oni će, dok izgovaraju ove rečenice, stavljati stolice ispred i oko devojke, okrenute

naopačke, ili u različitim položajima, praveći oko nje neku prepreku, zatvor ili mrežu. Ona bi trebalo samo da stoji. Na kraju, ona treba da okrene stolice od sebe, i izgovori rečenice suprotnog značenja: *Devojka može da vozi autobus, žene treba da grade kuću*, itd.

Ostatak grupe treba da se pridruži i uklanja jednu po jednu stolicu govoreći suprotne rečenice i oslobađajući glavnu protagonistkinju. Trebalo bi da sede na stolicama, okrenuti prema njoj.

Ono što treba da usledi je razgovor i diskusija sa učesnicima i sa publikom, delom grupe koji gleda, šta su videli i kako doživljavaju situaciju.

- **Forum teatar**

Nakon serije kratkih vežbi zagrevanja, grupa treba da razgovara sa facilitatorom koji su stereotipi za zapošljavanje muškaraca i žena. Likovi u sceni uključuju devojku u potrazi za poslom, poslovođu gradilišta, druge radnike i čoveka na gradilištu.

Kada su uloge dodeljene različitim učesnicima, oni koji igraju radnike improvizuju scenu u kojoj grade zgradu. Neki prevoze cement pomoću kolica, drugi postavljaju cigle, a neki kopaju. Radnik nadgleda rad. Treba da improvizuju i uvežbaju scenu u kojoj devojka dolazi na gradilište i traži da radi kao građevinar. Poslovođa je odbija jer je devojka. Onda dolazi druga devojka da traži posao, opet je odbijena. Onda dolazi čovek, muškarac, i dobija posao. Facilitator pita publiku da li veruju da nešto nije u redu sa scenom. Objašnjava da u svakom trenutku mogu da zaustave scenu, a kada to učini neki član publike, treba da izabere čiju će ulogu preuzeti.

Primeri scena koje možete izvesti sa učesnicima:

- **Scena 1**

Scena počinje ispočetka tako što nova osoba igra jednu od uloga i menja tok radnje. Scena se može odigrati sa drugom temom, možda da grupa žena radi u radnji koja seče odeću za bebe. Dođe muškarac i traži posao, ali ga odbijaju, jer je muškarac i ne može da nauči da radi taj posao.

Opet, učesnici treba da izaberu jednu osobu koju će zameniti da bi promenili situaciju.

- **Scena 2**

Muškarac i žena rade isti posao i imaju isti broj radnih sati.

To bi moglo biti nešto lako, to jest obojiti mali komad drveta, i početi i završiti u isto vreme. Jedan učesnik koji glumi poslodavca dolazi i daje novac, ali plaća ženu mnogo manje od muškarca. (na primer, muškarci dobijaju 2500 dinara, a žene samo 1000 dinara). Facilitator (u Forum teatru pod nazivom Džoker) traži od publike da zameni jednog od protagonista, bilo muškarca, ženu ili poslodavca, i promeni ishod scene.

- **Pozorište objekata**

Cilj ove sesije je da se istraže rodna pitanja koja proizilaze iz radnog okruženja. Predstave će biti strukturisane tako što će se izabrati sledeći materijali: uniforma, odeća, šlem, aktovke, policijska značka, tašna ili bilo šta drugo što vam može biti od koristi.

Navedene materijale učesnici mogu koristiti kao lutke, koje postaju animirani objekti i mogu se transformisati kao likovi predstave, ili kao funkcionalni materijali, odnosno kao materijali koji ispunjavaju određenu funkcionalnu namenu, ili kao delovi fizičkog i vokalnog izraza svakog pojedinca (reči, pokreti, zvuci itd.)

Prema sintezi grupe, biće strukturisane dve predstave, jedna iz ženskog, a druga iz muškog ugla. Zatim će se odigrati dve predstave, a može se napraviti i treća predstava koja će kombinovati obe tačke gledišta.

Sledeće vežbe će osnažiti kreativnost učesnika i omogućiti im da se izraze.

Vežbe:

- **Vežba 1**

- **Korak 1:** Facilitator predstavlja vežbu i govori učesnicima da je cilj vežbe stvaranje priče inspirisane jednim od gore navedenih predmeta u vezi sa svakodnevnim životom.
- **Korak 2:** Svaki učesnik kreira kratku priču na osnovu svog predmeta. Priča treba da traje do 1 minut.

Vežba se može snimiti za buduću upotrebu u učionici.

- **Vežba 2**

Učesnici formiraju krug i uzimaju jedan od prethodno navedenih predmeta. Oni prenose predmet iz ruke u ruku, pri čemu ga svaka osoba koristi na drugačiji način. Na primer, drvena kašika se može transformisati u pticu, lepezu, čamac ili bilo šta drugo što svaki učesnik zamisli. Ova vežba se može ponoviti onoliko puta koliko ima predmeta i može poslužiti kao izvor inspiracije za grupu.

- **Vežba 3**

U ovoj vežbi će se kao polazna tačka (pretekst) dati početni stimulans na osnovu zadatih objekata, koji će služiti kao osnova za improvizaciju. Fokus će biti na različitim perspektivama posmatranja i opažanja objekta: kako ga tumače osobe sa različitim rodnim identitetima? Učesnici su pozvani da improvizuju iz perspektive korišćenja i percepcije objekta, oslanjajući se na različite tačke gledišta predstavljene unutar grupe. Grupa je podeljena na dve manje. Svi objekti će biti kombinovani da bi se ispričala ista priča.

1. Predmeti će se koristiti kao lutke.

https://www.youtube.com/watch?v=N6na6_IWfGg

2. Predmeti će se koristiti kao lutke u pozorištu senki.

<https://www.youtube.com/watch?v=Efoa4pjbXtY><https://www.youtube.com/watch?v=Y5AJmTU66go>

3. Predmeti će biti deo tela glumaca, a glumci će pričati priču o objektu glumeći objekat.

<https://www.youtube.com/watch?v=66gnAx9kofk>

4. Predmeti će se koristiti za pripovedanje priče kroz muziku i zvuk – zvuk koji objekat stvara može biti muzika i ritam dela, a reči nisu potrebne za komunikaciju.

<https://www.youtube.com/watch?v=66gnAx9kofk>

Predmeti poput uniforme, kacige i aktovke (ili bilo koje druge relevantne stvari) učestvuju u razgovoru, dele priče o ljudima koji ih nose ili koriste. Oni stvaraju narative o tome ko koristi ove predmete, kako su zaposleni i razlozima za njihovu upotrebu, sve dok se bave rodnim pitanjima.

- **Iganje uloga i aktivna analiza**

Ova sesija ima za cilj da istraži rodna pitanja koja proizilaze iz radnog okruženja.

Cilj je da se podigne svest o ograničenjima sa kojima se žena suočava u vezi sa zapošljavanjem.

Vežbe:

- **Vežna 1**

Radnja je smeštena u radnom okruženju (kancelarija, gradilište ili bilo koje koje želite). Osobe u grupi počinju da rade posao koji je relevantan za svako okruženje, na primer sekretarica ukucava računar, menadžer pokušava da napravi raspored za sastanak, majstor dolazi da popravi internet, čistač dolazi da čisti kancelariju. Nakon što je dao neko vreme da svaka osoba obavi svoj 'posao', facilitator postavlja sledeća pitanja:

1. Ko – ko je osoba i koji su njeni kvaliteti?
2. Gde je smeštena radnja – zemlja, grad, mesto i/ili prostor?
3. U koje vreme se događa radnja – godina, dan, godišnje doba?
4. Sa kim je radnja postavljena?
5. Zašto sam ja u ovoj situaciji?
6. Šta želim da radim?
7. Šta da radim da bih dobio ono što želim – akciju?

Članovi grupe smenjuju poslove, istražujući kako svaki pojedinac ima različitu percepciju svake uloge. Učesnici mogu da menjaju poslove nekoliko puta, omogućavajući različita iskustva. Nakon toga, grupa se upušta u diskusiju o svojim uvidima. Konačno, oni mogu da naprave priču koja kombinuje različite perspektive koje dele učesnici.

8.5. Rodna pitanja u odnosima

Ovaj segment će obuhvatiti teme vezane za svakodnevne rutine i navike, a govoriće se i o rukovanju stereotipima i hijerarhiji unutar porodice, podeli poslova u porodici, davanju novca.

Link ka platformi za obuku: [Odnosi Arhiva - Gender drama ID](#)

Polaznici će moći da:

- Identifikuju rodna pitanja u međuljudskim odnosima
- Identifikuju glavne oblasti u kojima se njihovo zdravstveno samoupravljanje može ojačati tokom komunikacije sa prijateljima i porodicom
- Pronađu alternativne perspektive o novim načinima upravljanja međuljudskim odnosima sa porodicom i prijateljima
- Osete individualno osnaživanje

Predviđeno trajanje	Materijali/resursi za obuku
Diskusija o rodnim pitanjima → 2 sata	<ul style="list-style-type: none"> • Digitalne prezentacije za nastavu • Aplikacije za zajedničko stvaranje predstave <p>Zajednička kreacija dramske predstave o rodnim pitanjima u međuljudskim odnosima - Gender drama ID</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izazovi • Materijali za stvaranje predstave <p>Obuka zasnovana na drami Arhiva - Gender drama ID</p>
Zajedničko stvaranje dramske predstave → 8 sati	
Razvijanje sadržaja dramske predstave → 5 sati	
Refleksija/Povratna informacija → 1 sat	

8.5.1. Metodologija obuke zasnovana na drami koja se odnosi na međuljudske odnose

- **Neverbalni teatar i procesna drama**

Počinjemo razgovorom koji nas uvodi u temu. Koja se rodna pitanja povlače, kada su muškarci i žene uključeni u međuljudske odnose?

Vežbe:

- **Scena 1**

- **Likovi:** mlada devojka, muškarci različitih godina i žene.
- **Mesta radnje:** javno mesto, prodavnica, autobus.

Muškarac, u meštovitom društvu, priča o devojkama koje je imao. Može se odglumiti, tako da imamo glavnog protagonistu i publiku kojoj se obraća.

Pojavljuje se sa različitim ženama, glumi, takođe sa kostimima, šalovima, suknjama itd. Sa jednom šeta, drugu vodi u bioskop, treću u restoran, itd.

Publika mu čestita što je tako uspešan ljubavnik. Dalje se ponavlja slična scena, ali ovaj put žena govori o različitim momcima koje je imala. Scene se takođe može odglumiti.

Prijatelji, koji čine i žene i muškaraci, loše reaguju, optužujući je da je promiskuitetna.

Sledi diskusija.

- **Forum teatar**

Nakon serije kratkih vežbi zagrevanja, grupa treba da razgovara sa facilitatorom koji su stereotipi između muškaraca i žena u bilo kojoj vrsti odnosa.

- **Scena**

Kada se devojka pojavi, svi muškarci glasno komentarišu njen izgled i dozivaju je. Devojka se zastidi i istrčava.

Nakon što je scena izvedena, voditelj poziva publiku da je u svakom trenutku pauzira i zameni jednog od likova kako bi promenili tok radnje.

- **Obrnuta scena**

Da bismo naglasili situaciju i istakli problem, predložimo da učesnici imaju grupu žena koja stoji okolo dok muškarac ulazi u prostoriju (na primer na autobuskoj stanici ili u prodavnici). Žene će komentarisati muškarca na isti način na koji muškarci često komentarišu žene, uz opaske poput: 'Hej lepi!' 'Lepe noge!' 'Jeste li raspoloženi za sastanak?' i 'Zamahni kukovima u mom pravcu, ljubavi.' Iako ovo služi kao komična vežba, takođe pruža uvid u iskustva sa kojima se žene suočavaju u svakodnevnom životu.

Sledi diskusija.

- **Teatar objekata**

Cilj ove sesije je da istraži rodna pitanja koja proizilaze iz međuljudskih odnosa (prijatelji i porodica). Predstave će biti strukturisane kombinovanjem sledećih materijala: cveće, nakit, šolje, stolice ili bilo šta drugo što vam može biti od koristi. Navedene materijale učesnici mogu koristiti kao lutke, koje postaju animirani objekti i mogu se transformisati kao likovi predstave, ili kao funkcionalni materijali, odnosno kao materijali koji ispunjavaju određenu funkcionalnu namenu, ili kao delovi svačijeg fizičkog i vokalnog izraza (reči, pokreti, zvuci itd.) Na osnovu grupne sinteze, strukturisaćemo dve predstave: jednu iz ženske perspektive, a drugu iz perspektive muškarca. Nakon izvođenja ove dve predstave, može se napraviti treća predstava koja kombinuje oba gledišta.

- **Vežba 1:**

- **Korak 1:** Voditelj predstavlja vežbu i govori učesnicima da je cilj vežbe stvaranje priče inspirisane jednim od gore navedenih predmeta u vezi sa svakodnevnim životom.
- **Korak 2:** Svaki učesnik kreira kratku priču na osnovu svog predmeta. Priča treba da traje do 1 minut.

Ova vežba se može snimiti za buduću upotrebu u učionici.

- **Vežba 2:**

Učesnici formiraju krug i uzimaju jedan od gore navedenih predmeta. Predmet se prenosi iz ruke u ruku. Svaki od njih koristi predmet na drugačiji način, tako da se drvena kašika može transformisati u pticu, lepezu, čamac ili šta god svaka osoba zamisli. Ova vežba se može izvoditi onoliko puta koliko ima predmeta. To takođe može biti vežba kojoj se grupa može vratiti za inspiraciju.

- **Vežba 3:**

U ovoj vežbi kao polazna tačka (pretekst) biće dat početni stimulans, zasnovan na datim objektima, koji će poslužiti kao osnova za improvizaciju koja se fokusira na različite perspektive posmatranja i opažanja objekta: kako ljudi sa različitim rodnim identitetima percipiraju objekat?

Učesnici su pozvani da improvizuju perspektivu korišćenja i opažanja predmeta, kroz različite tačke gledišta ljudi koji čine grupu.

Grupa je podeljena na dve manje. Svi objekti će biti kombinovani da se ispriča ista priča.

1. Predmeti će se koristiti kao lutke.

https://www.youtube.com/watch?v=N6na6_IWfGg

2. Predmeti će se koristiti kao lutke u pozorištu senki.

<https://www.youtube.com/watch?v=Efoa4pjbXtY><https://www.youtube.com/watch?v=Y5AJmTU66go>

3. Predmeti će biti deo tela glumaca, a glumci će pričati priču o objektu glumeći objekat.

<https://www.youtube.com/watch?v=66gnAx9kofk>

4. Predmeti će se koristiti za pripovedanje priče kroz muziku i zvuk – zvuk koji objekat stvara može biti muzika i ritam dela, a reči nisu potrebne za komunikaciju.

<https://www.youtube.com/watch?v=66gnAx9kofk>

9. Tim projekta

Naš tim čine stručnjaci iz različitih ključnih oblasti od suštinskog značaja za razvoj projekta, počevši od uključivanja i pristupačnosti osoba sa intelektualnim invaliditetom do obuke i tehnološkog razvoja.

Specijalisti za intelektualnu ometenost i kognitivnu dostupnost:

P.Nº 2022-1-ES01-KA220-ADU-000088102

Page 53 of 55

- FEVADIS (Valencian Federation of People with Intellectual Disabilities)
- HURT (Croatian Association of Occupational Therapists)
- CERCI Lisboa
- EDRA (Social Cooperative Activities for Vulnerable Groups)

Specijalisti za metodologiju obuke zasnovane na drami:

- NKUA (National and Kapodistrian University of Athens)
- CEDEUM (Centar za dramu u edukaciji i umetnosti)

Specijalisti za veb razvoj i razvoj platforme za obuku:

- UPV (Polytechnic University of Valencia)

Ako ste zainteresovani da saznate više o metodologiji korišćenju u projektu, sarađujete na njegovom razvoju ili imate bilo kakva pitanja, slobodno nas kontaktirajte na:

cedeuminfo@gmail.com

Obuka kroz jednakost gradi pravedniju budućnost.

Svaki korak ka rodnoj ravnopravnosti

je korak ka inkluzivnijem i jačem društvu.

Možete biti deo promene.

U znak podrške održivosti životne sredine, ljubazno vas molimo da ne štampate ovaj vodič osim ako nije apsolutno neophodno. Hajde da radimo zajedno da zaštitimo životnu sredinu.

